

انجمن بهره‌وری ایران

پیام و بیانیه

یازدهمین همایش ملی بهره‌وری

نوآوری، بهره‌وری و اقتصاد پیشرو

مهرماه ۱۴۰۰

نکات کلیدی

۶ در فقدان نظام رقابتی کارآمد شرکت‌های دولتی غالباً به محل هدررفت منابع تبدیل شده‌اند.

۷ ارتقای بهره‌وری در گرو به رسمیت شناختن و به کارگیری ظرفیت‌ها و توانمندی‌های زنان امروز جامعه است.

۸ دانش و تکنولوژی منابع پایان‌ناپذیر اقتصادند. تعجیل در به کارگیری فناوری‌های نوین در عصرانقلاب دیجیتال ضروری است.

۹ راهبرد «نوآوری باز» لازمه ارتقای بهره‌وری در سازمان‌های بزرگ و یکی از عناصر اصلی بهره‌وری مبتنی بر دانش و نوآوری است.

۱۰ پیامدهای غفلت از بهره‌وری به تدریج آشکار می‌شوند؛ بحران امروز آب در کشور عیان‌ترین پیامد بی‌توجهی به بهره‌وری است.

۱۱ برای ارتقای بهره‌وری لازم است روابط و اقدامات غیررسمی جای خود را به قوانین شفاف بدهند.

۱ توسعه سیاسی، فرهنگی و اجتماعی لازمه افزایش بهره‌وری و گسترش دانش و فناوری‌های نوین است.

۲ فقدان نگاه بلندمدت مهم‌ترین ضعف فرهنگی جامعه ایرانی در جهت ارتقای بهره‌وری است. نگاه کوتاه‌مدت نتیجه گسترش بی‌ثباتی و روزمره شدن اداره امور است.

۳ تداخل وظایف دستگاه‌ها و ناهماهنگی بین آنها مانعی در برابر رشد بهره‌وری است.

۴ توسعه کشاورزی هوشمند نمونه تاثیرگذاری بهره‌وری در عصر هوش مصنوعی و اینترنت اشیا است.

۵ بهره‌وری در نظام اداری در گرو تحول در نظام حقوق و دستمزد، پاداش و عزل و نصب بر اساس عملکرد و شایستگی است.

متن بیانیه یازدهمین همایش ملی بهره‌وری

یازدهمین همایش ملی بهره‌وری با عنایت الهی و با حضور ارزشمند صاحب‌نظران و حمایت و مشارکت صندوق نوآوری و شکوفایی در روزهای ۲۶ و ۲۷ مهرماه ۱۴۰۰ در محل این صندوق و با همیاری علاقه‌مندان به صورت حضوری و مجازی برگزار شد. بیانیه حاضر حاصل جمع‌بندی مهم‌ترین نکات سخنرانی‌ها و نشست‌های چهارگانه همایش است که در ادامه تقدیم می‌شود.

برای رسیدن به سطوح قابل قبولی از بهره‌وری در درجه اول لازم است مدیران به وظایف قانونی خود در حوزه‌های گوناگون واقف باشند و این امر مستلزم تفکیک کارآمد وظایف قوای سه‌گانه است. در حال حاضر **تداخل وظایف خصوصا در ارتباط قوه مقننه و قوه مجریه که حاصل عملکرد نمایندگان است، تبدیل به مانعی در برابر رشد بهره‌وری در کشور شده است.** نمایندگان با دخالت در اموری مانند عزل و نصب مدیران سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی، دخالت در محل و شیوه اجرای پروژه‌ها و عدم توجه به توجیه اقتصادی آن‌ها سبب اختلال در عملکرد قوه مجریه می‌شوند. استفاده از اهرم‌های فشاری که خارج از وظایف قانونی مجلس است همچنین منجر به کاهش بهره‌وری و شکل‌گیری فساد نیز می‌شود. لذا لازم است هم نمایندگان و هم مدیران اجرایی، در چارچوب وظایف قانونی خود گام بردارند و از دخالت‌های فراقانونی که تنها منجر به هدر رفت منابع و افزایش هزینه‌هاست، اجتناب کنند.

بهره‌وری نیازمند وفاق ملی و مستلزم تغییر نگرش و باور سیاستگذاران و دولتمردان

است تا از طریق بازنگری مقررات و اصلاح قوانین مربوط به بهبود محیط کسب و کار و همچنین از آموزش مدیران و کارکنان، تحول در نظام تعلیم و تربیت و تلاش در جهت ارتقای فرهنگ عمومی بهره‌وری در همه سطوح جامعه، بهره‌وری به یک ارزش اجتماعی و نوعی الگوی رفتاری در میان اقشار مختلف مردم تبدیل شود. تحول در نظام بهره‌وری جز با توجه ویژه به ابعاد متنوع آن یعنی ابعاد سیاسی، اقتصادی و فرهنگی میسر نخواهد بود.

پیش‌شرط بهره‌وری
بازگشت مدیران و مسئولان به جایگاه‌های قانونی

۳

علیرغم ضعف های موجود در قوانین، در سطوح سازمانی، استانی، بخشی و ملی قوانینی برای افزایش بهره‌وری موجود است. با این حال **عملیاتی نشدن این قوانین مستلزم آن است که در وهله اول موانع اجرای قوانین شناسایی و در جهت رفع این موانع اقدام نشود و در گام بعدی، نظام اداری کشور مورد بازنگری و اصلاح اساسی قرار گیرد.** تحول در نظام اداری که لازمه رشد بهره‌وری است، منوط به اقداماتی اساسی است. اقداماتی نظیر توجه مسئولان به **زیرساخت های نرم افزاری**، تفکیک وظایف در سطوح تصمیم سازی، اجرا و نظارت و تمرکززدایی از تصمیم سازی و اجرا در دستگاه های مختلف، ارتقای پویایی و تغییر در روندهای معیوب تثبیت شده در دستگاه ها و حتی انحلال دستگاه های ناکارآمد و زائد، تمرکز بر خروجی و اثربخشی نظام اداری به جای تاکید بر ورودی های آن از جمله نیروی انسانی و منابع مالی، ارزیابی مدیران بر اساس عملکرد و مبتنی بر شاخص های قابل اندازه گیری و همچنین تحول در نظام پرداخت و پاداش و گذار به سمت توجه محوری به عملکرد و نتیجه در نظام پاداش، عزل و نصب مدیران و استقرار نظام شایستگی در انتصابات از اهم اقداماتی است که لازم است مورد توجه قرار گیرد.

۴

رشد اقتصادی بر دو مبنای اصلی یعنی سرمایه گذاری و بهره‌وری تحقق می‌یابد. **افزایش تولید ناخالص داخلی و رشد اقتصادی مبتنی بر سرمایه گذاری حدود یک دهه است که در کشور متوقف شده و متاسفانه استهلاک سرمایه از سرمایه گذاری پیشی گرفته است.** این در حالی است که حتی با افزایش سرمایه گذاری نیز به سبب عبور از مرحله رشد سرمایه محور نرخ های بالای رشد اقتصادی دور از دسترس است. بنابراین **توجه موثر به بهره‌وری و برنامه ریزی در جهت ارتقای آن تنها راهکار ممکن و گریزناپذیر به نظر می‌رسد.** لازم است جهت رسیدن به رشد پایدار اقتصادی **شاخص رشد مبتنی بر رشد بهره‌وری و نوآوری** مورد تاکید قرار گیرد.

۵

ساختارهای اقتصادی کشور می‌بایست از اقتصاد بسته به سمت اقتصاد باز حرکت کنند. همچنین نظام سستی حکمرانی باید جای خود را شیوه‌های نوین حکمرانی و مدیریت منابع بدهد. ساختارهای باز و نوین حکمرانی که در آن مسئولیت پذیری، شهروندمحوری، عدم امکان رانت جویی، مشارکت عمومی و ارزیابی عملکرد در آن بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد؛ و این همه پیش نیاز حرکت به سمت بهره‌وری های بالاست. رسیدن به یک نظام حکمرانی با کیفیت مستلزم توجه به مزیت رقابتی، بهره‌وری و نوآوری، مدیریت دانش و باور قلبی رهبران هر جامعه است.

بهره‌وری

شاه کلید گشایش انسداد اقتصادی ایران

۶

ویژگی مهم اقتصاد ایران در ۵۰ سال گذشته وجود دوره‌های پرنوسان رشد اقتصادی است. چنین نوساناتی اجازه بهبود سطح درآمد و بالارفتن سطح رفاه جامعه را نمی‌دهد. ایجاد تغییرات مثبت در جهت جلوگیری از این نوسانات **مستلزم گذار از نهادها و تعاملات غیررسمی به سمت قوانین شفاف، رقابتی شدن و ورود بخش‌های در حاشیه مانده اقتصاد است.**

چنین اقداماتی در عین حال که راهکارهایی موثر در اصلاح فضای ناسالم و زد و بندها در اقتصاد است، منجر به بهره‌وری و نوآوری و در نتیجه رشد پیوسته و متناسب اقتصادی و کاهش نوسانات زیان‌بار اقتصادی خواهد شد.

۸

موضوع مهم دیگری که نباید از نظر دور داشت، **جایگاه شرکت‌های دولتی** و عملکرد آنهاست. در حال حاضر شرکت‌های دولتی در شرایط فقدان فضای رقابتی و بخش خصوصی قدرتمند که می‌تواند منجر به بالا رفتن کیفیت کالاها و خدمات شود - **به بنگاه‌هایی تبدیل شده‌اند که تنها مصرف‌کننده منابع هستند.**

دقت در کالاها و خدمات خروجی این شرکت‌ها، ضرورت باز شدن و رقابتی شدن اقتصاد، کاهش انحصارات و طبیعتاً افزایش بهره‌وری را بیش از پیش روشن می‌گرداند.

۹

پیامدهای مغفول ماندن بهره‌وری در نظام تصمیم‌سازی، برنامه‌ریزی و اجرا در حوزه‌های مختلف آشکار است. شاید **هیچ مسئله‌ای به اندازه بحران آب در کشور گویای چنین پیامدهای ناگواری نباشد.** به گونه‌ای که ایران در حال حاضر جزو کشورهایی است که بیشترین تعارض بین مصرف آب و نیازهای محیط زیست را دارد.

عدم توجه به کیفیت منابع آب و بهره‌وری در استفاده از این منابع از سویی سبب هدر رفت منابع خصوصاً در بخش کشاورزی شده و از سوی دیگر آلودگی آب‌های سطحی در بسیاری از مناطق کشور را به دنبال داشته است.

راه‌حل برون‌رفت از چنین بحرانی مدیریت مصارف و منابع آب در حد حفظ منابع تجدیدپذیر و **حفاظت‌های محیط زیستی، مدیریت تقاضا، ورود سازمان‌یافته همه بهره‌برداران در مدیریت آب، لزوم پیاده‌سازی مکانیزم صحیح افزایش بهره‌وری آب با جلب مشارکت بخش خصوصی در سرمایه‌گذاری طرح‌های آبی و جستجوی الگوهای جایگزین معیشت است.**

۷

برنامه ششم توسعه اهمیت بهره‌وری را مورد تاکید فراوانی قرار داده است. **منطبق با پیش‌بینی برنامه ششم توسعه، سهم بهره‌وری در رشد اقتصادی کشور ۳۵ درصد تعیین شده است.**

اما متأسفانه در چهار سال گذشته با رشد منفی روبرو بوده‌ایم در حالی که ماحصل توجه به بهره‌وری و اثر بخشی که در اسناد بالادستی ذکر شده است، افزایش رضایتمندی مردم است.

در الگوهای جدید نظام اقتصادی، منبع مهم اقتصاد، دانش و تکنولوژی است. برخلاف دوره های پیشین و منابع دیگر این منبع

دائمی و پایان ناپذیر است. انقلاب دیجیتال و اهمیت داده، تحولات غیرقابل تصویری را در اقتصاد رقم زده و خواهد زد. لذا درک ناصواب از مفاهیم این حوزه تنها مسبب بالا رفتن هزینه ها خواهد بود. تحولات حاصل از انقلاب دیجیتال نحوه تولید، مصرف و اشتغال را متحول و در نتیجه ساختارهای اجتماعی و سیاسی را نیز دستخوش تغییرات عمیقی می کند.

تجربیات نشان می دهند با توسعه این فناوری ها حتی نرخ بهره وری نیروی کار نیز به سرعت افزایش می یابد. همچنین بهره وری با استفاده از ابزارها و فناوری های جدید می تواند با تقویت ارتباطات، توسعه همکاری ها، کاهش زمان تلف شده و مشارکت کارکنان در فرایندهای کاری را بهبود بخشد. بنابراین اولاً توسعه فرهنگ دیجیتال باید در دستور کار قرار گیرد، ثانیاً در حوزه سیاستگذاری موانع قانونی برداشته و حمایت های جدی تری از این حوزه صورت پذیرد.

ضرورت قانونی شدن حمایت ها از جانب دولت خصوصاً حمایت از شرکت های دانش بنیان به عنوان پیشگامان این عرصه بیش از هر زمانی احساس می شود. نکته مهمی که لازم است مورد توجه قرار گیرد کیفیت فناوری ها و نوآوری هایی است که انتظار می رود تحولی جدی در بهره وری ایجاد کنند.

راهبرد «نوآوری باز» لازمه ارتقای بهره وری در سازمان های بزرگ و یکی از عناصر اصلی بهره وری مبتنی بر دانش و نوآوری است. نوآوری باز شامل چهار بعد اساسی نوآوری در محصول، نوآوری در فرآیندها، نوآوری در بازار و نوآوری در سازمان است. برای تحقق نوآوری باز مشارکت SME ها در توسعه محصول جدید شرکت های بزرگ با برنامه های شناسایی و رصد فرصت ها و ایده ها، شرکت پروری و مشارکت استراتژیک ضروری است.

در زمینه اهمیت نوآوری و با توجه به فقر اقتصاد نوآوری و رشد سریع اقتصادی لازم است به سمت دیجیتالی کردن همه فرآیندهای کشور و تامین دسترسی به کلان-داده نهادهای دولتی و عمومی برای نوآوران و بنگاه ها حرکت کنیم. همچنین لازم است از فناوری ها و نوآوری های تاثیرگذار بر بهره وری عوامل پایه توسعه همچون آب، انرژی، خاک و سرمایه به صورت ویژه حمایت شود.

بهره‌وری با استفاده از ابزارها و فناوری‌های جدید دیجیتال، مستلزم توسعه سیاسی و مشارکت و تعامل در عرصه داخلی و بین‌المللی است.

همچنین نباید فراموش کرد که این امر مستلزم توجه به ابعاد فرهنگی، تغییر نگرش‌ها نسبت به فناوری‌های جدید و آموزش شیوه صحیح بهره‌برداری از این فناوری‌ها و نوآوری‌ها و نیز فراگیری مقتضیات مربوط به هر نوآوری است.

یکی از عرصه‌هایی که در سطح جهان اثرات ملموس فناوری‌های جدید دیجیتال در آن به منصفه ظهور رسیده است، **عرصه کشاورزی** است. **هدفمندی و هماهنگی در حوزه سیاستگذاری غذا و زراعت** با هدف اقتدار غذایی و تشویق صنایع مولد فناوری هوشمند دیجیتال و اعمال سیاست‌های تقویت نوآوری و فناوری هوشمند در بخش کشاورزی از مهم‌ترین عوامل تسهیل‌کننده بهره‌وری در این بخش هستند. **ارتقای بهره‌وری در کشاورزی نیازمند افزایش اثربخشی و پایداری در فرایندهای تولید و هوشمندسازی کشاورزی و کاربرد فناوری‌های نسل چهارم دیجیتال، به‌کارگیری فناوری‌هایی مانند هوش مصنوعی و اینترنت اشیا به صورت فراگیر و گسترده است.** ضرورت فناوری کشاورزی هنگامی آشکارتر می‌شود که تغییر اقلیم و بحران آب از یک سو و تغییر سریع الگوی سکونت و سبک زندگی از روستا به شهر را مد نظر قرار دهیم چرا که این دو عامل می‌توانند امنیت غذایی کشور را تحت‌الشعاع قرار دهند.

نگرش کوتاه‌مدت جامعه ایرانی: ضرورت بازگشت ثبات به نظام اقتصادی

آنچه در نهایت تغییرات در سطح حکمرانی و نظام اقتصادی و همچنین تحولات اساسی در حوزه نوآوری و فناوری را امکان‌پذیر و در مسیر صحیح هدایت می‌کند توجه به **ابعاد فرهنگی بهره‌وری** است.

بهره‌وری و رشد اقتصادی دانایی محور عامل تعیین‌کننده امنیت، بهبود کیفیت سرمایه انسانی، بهبود محیط زیست، بهبود زیست اقتصادی و حرکت به سمت فناوری‌های کارآمد است که هریک از محوری‌ترین عوامل در تحول و رشد هر کشوری محسوب می‌شوند.

بنابراین لازم است نظام فرهنگی و همچنین آموزش و پرورش به عنوان اصلی‌ترین متولی **فرهنگ‌سازی** و تعلیم و تربیت در جهت ارتقای فرهنگ بهره‌وری متحول شده و پویایی‌های بیشتری از خود نشان دهد.

مسئله اساسی فرهنگی که مانع بهره‌وری شده است، فقدان نگرش بلندمدت در جامعه ماست. نگاه کوتاه مدت در نتیجه عدم ثبات در ساختارهای کلان و نوسانات اقتصاد شکل گرفته است.

بنابراین لازم است خواسته‌های بحق آحاد جامعه و مطالبات آن‌ها در راستای بهره‌ور شدن اقتصاد، محور اقدام‌های سیاسی و تصمیم‌سازی قرار گیرند.

آخرین نکته‌ای که در بحث از مقوله فرهنگ و ارتباط آن با بهره‌وری باید مورد توجه ویژه قرار گیرد توجه به نقش زنان به عنوان نیمی از جمعیت کشور و باور به توانمندی‌های آنان و بهره‌گیری از توان آنان در عرصه‌های مختلف است.

بی‌شک **ارتقای بهره‌وری و تحقق اهداف توسعه‌ای بدون استفاده از ظرفیت تمام جمعیت کشور از جمله زنان امکان‌پذیر نخواهد بود.**

سخنرانان یازدهمین همایش ملی بهره‌وری ایران

دکتر علی وحدت
رییس صندوق نوآوری و شکوفایی

دکتر علینقی مشایخی
استاد دانشگاه صنعتی شریف

مهندس نصرا... جهانگرد
رییس هیات مدیره انجمن بهره‌وری
و عضو هیات عامل صندوق نوآوری و شکوفایی

دکتر اردشیر اختیاری
نماینده و رییس کمیته پژوهش و فناوری
مجلس شورای اسلامی

دکتر داوود دانش جعفری
عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام و
استاد دانشگاه علامه طباطبایی

دکتر مسعود نیلی
استاد دانشگاه صنعتی شریف

دکتر سید ولی‌الله فاطمی
بنیانگذار مجموعه توسن

دکتر مهدی کشمیری
عضو هیات علمی دانشگاه صنعتی اصفهان
عضو هیات عامل صندوق نوآوری و شکوفایی

دکتر محمدحسین عمادی
نماینده سابق ایران در فائو
و مدرس نوآوری در دانشگاه‌های چین

دکتر محمود عسگری آزاد
جانشین اسبق سرمایه انسانی معاون رییس جمهور
و رییس هیات مدیره بنیاد برکت

دکتر سید حمید خداداد حسینی
رییس دانشکده مدیریت و اقتصاد
دانشگاه تربیت مدرس

دکتر جعفر خیرخواهان
استاد دانشگاه
و مترجم کتب اقتصاد سیاسی

دکتر بهرام جلوداری
عضو هیات مدیره انجمن بهره‌وری ایران

دکتر بهروز محمودی
معاون راهبری سازمان ملی بهره‌وری

دکتر احمد روستا
استاد دانشگاه شهید بهشتی

دکتر محمد فاضلی
عضو هیات علمی دانشگاه شهید بهشتی

مهندس سید حمید کلانتری
مدیرعامل انجمن بهره‌وری ایران

دکتر اشرف بروجردی
رییس سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران

دکتر مجید رعنائی
معاون شورای عالی آموزش و پرورش